

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Corollarium notatu dignum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

2. affirmat legem esse communem civitatis consentum. Et Cicerolib. 1. de legibus docet legem ab electione dictam esse. Ergo lex non pertinet ad rationem, sed ad voluntatem.
10. Verum ad hæc facile responderetur cum Magistro Soto lib. 1. de iustitia quaest. 1. art. 1. illa testimonia non convincere legem esse actum voluntatis elicitive, & quantum ad substantiam, sed solum illum præsupponere, & connotare; subindeque illa probare quidem secundam partem nostræ conclusionis, sed non impugnare primam. Lex ergo Dei in Scriptura Sacra, voluntas eius appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius, nam inter signa voluntatis divinæ, quæ recenset D. Thomas 1. part. quaest. 19. art. 12. unum est lex seu præceptum. Interdum verò leges divinae in Scriptura Dei iudicia appellantur Psalm. 147. *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestavit eis;* quia consistunt formaliter in actu intellectus intimante & denuntiante Dei voluntatem. Idem dicendum ad alia testimonia, lex enim electio, vel arbitrium Principis appellatur, quia arbitriū & electionem Principis sequitur, cum scilicet præcipitur quod Princeps elegit & decrevit.
11. Obijciunt secundò: Munus legis est inovere subditos ad rectè operandum, seu ad elicendam operationem ipsi conformem: Sed movere ad exercitium operationis in ordine ad aliquem finem, spectat ad voluntatem, ut docet D. Thomas supra quaest. 9. art. 1. idque convincit ipsius ratio, nempe quia objectum voluntatis est finis, qui est primum principium in agendis: Ergo lex ad voluntatem pertinet.
12. Respondeo, munus legis esse movere subditos ad rectè operandum, non quomodo cumque, sed intimando, & loquendo, quod est proprium intellectus, non autem voluntatis, cui solum convenit movere per modum impellentis, & quantum ad exercitium actus.
13. Obijciunt tertio: Ferre legem est actus iustitiæ legalis, cum lex ordinetur ad bonum commune, quod à iustitia legali respicitur: Sed iustitia legalis est virtus in voluntate residens: Ergo lex pertinet ad voluntatem.
14. Respondeo negando Majorem, nam condere legem non est actus iustitiæ legalis, sed prudentiæ politicae aut regalis; unde divina Sapiencia Proverb. 8. ita de se loquitur: *Per me Reges regnant, & legunt conditores iusta discernunt.* Prudentia tamen politica vel regalis, quæ leges habet condere, actum iustitiæ legalis bonum commune intendens præsupponit. Unde lex essentialiter & formaliter ad intellectum pertinet, licet connotet ordinem ad voluntatem, cuiusque actum præsupponat, ut in secunda parte conclusionis declaravimus.
15. Obijciunt quartò: Lex nihil aliud est, quam regula quædam & mensura humanorum actuum, ut supra dicebamus: Sed regulare humanos actus, pertinet ad voluntatem, ut docet D. Thomas 2. 2. quaest. 105. ubi asserit voluntatem divinam esse primam regulam, quæ actiones humanæ regulari debent, voluntatem verò Prælatorum esse secundam regulam participatam à prima: Ergo lex pertinet ad voluntatem.
16. Respondeo quod voluntas divina est prima regula humanorum actuum, ut dirigitur à ratione divina, & non aliàs, ac proinde ratio primæ regulæ humanorum actuum competit per se primò rationi divinæ, & participativè rationi
- A creata; unde etiam voluntas Prælatorum non dicitur secunda regula actuum humanorum, participata à prima, nisi prout dirigitur à ratione creata; & sic intelligendus est D. Thomas loco citato, cum docet voluntatem divinam esse primam regulam actuum humanorum, & voluntatem Prælatorum secundam regulam, participatam à prima.
- Obijciunt quintò Authores tertiæ sententiæ, existimantes legem ad intellectum & voluntatem ex æquo pertinere, D. Augustinum, qui lib. 22. contra Faustum, cap. 27. legem æternam definiens ait, esse aut rationem, aut voluntatem divinam.
- B Verum hoc frivolum est, nam S. Doctor dicens, legem æternam esse intellectum aut voluntatem Dei, non intendit illam ex æquo pertinere ad utramque potentiam, sed ad unam vel aliam, disjunctivè, volens consulto ab his opinionibus abstinere, quia nihil ad suum propositum conducebant. Loco verò supra citato libri primi de libero arbitrio, determinans ex professo hanc questionem, quam in libris contra Faustum indecisam reliquerat, legem definit, rationem summam, cui semper obtemperandum est, subindeque eam ad solum intellectum quoad substantiam pertinere, manifestè declarat.

§. IV.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis colligitur contra Lorcam, & quosdam alios Recentiores, legem non consistere essentialiter in actu iudicii practici intellectus, sed in actu impetii, seu potius in aliquo per ipsum constituto.

Pro intelligentia hujus corollarii breviter explicandus est ordo actuum intellectus & voluntatis, qui ad legis constitutionem intervenit. Unde sciendum est, quod legislator cognoscens bonum commune, quod maxime in pace & tranquillitate Reipublicæ consistit, intendit hoc bonum, & ex ejus intentione statim sequitur consultatio de mediis quibus illud assequatur, quæ consultatio est actus intellectus practici, qui dicitur cubilia, ut docet S. Thomas 2. 2. quaest. 51. art. 1. & 2. Deinde sequitur iudicium intellectus practici, quod est terminus consilii, & nihil est aliud quam sententia intellectus approbantis hoc medium præ illo, pro quo actu dirigendo ponitur alia virtus in intellectu, adjuncta prudentiæ, quæ dicitur synechis, ut tradit idem S. Doctor ibidem art. 3. Postea sequitur electio voluntatis, quæ elegit medium quod iudicatur convenientius in ordine ad assecutionem finis, pro qua elicenda ponuntur virtutes morales in voluntate, & in appetitu sensitivo. Denique sequitur alius actus intellectus, qui dicitur imperium practicum, quo per modum ordinationis & intimationis intellectualis, Princeps efficaciter præcipit subditis id quod convenientius iudicavit & elegit ad bonum Reipublicæ consequendum: pro quo actu ponitur prudentia, ut constat ex D. Thoma 2. 2. quaest. 47. præcipue art. 8. Dicimus ergo legem non consistere in actu illo iudicii practici intellectus, qui antecedit electionem. Ratio est, quia ut supra dicebamus ad legem pertinet præcipere: Sed iudicium de aliquo faciendo salvatur sine præcepto: Ergo lex non pertinet essentialiter ad actum iudicii qui antecedit electionem, sed ad actum impetii qui electionem subsequitur.

Constit.

Confirmatur : De ratione legis est obligare subditum ad aliquid agendum , ut patet ex supra dictis : Sed in iudicio intellectus practici non includitur hæc obligatio , nam optimè stat Principem iudicare esse conveniens ut subditus aliquid operetur , taleque iudicium innotescere subdito , & tamen ex vi illius non obligari , dum non accedit intimatio quâ ei præcipitur ut illud operetur : Ergo lex non consistit essentialiter in actu iudicii practici , antecedente electionem , sed in actu imperii ad illam subsecuto , quo Princeps ordinat subditum ad aliquid agendum , intimando , vel denunciando .

20. Dixi autem , vel potius in aliquo per ipsum constituto , quia licet lex constituatur per ipsum actum imperii , in eo tamen non consistit formaliter , sed in aliquo ab imperio formaliter distincto , & ab ipso originato , nimirum in quodam dictamine aut verbo practico ipsius actus imperii , ut docet Conradus hic art. 1. dicens : *Lex est aliquis rationis sicut dictamen ejus , ab ipsa & in ipsa existens subjective tanquam terminus actus intelligendi practici , scilicet imperii .* Et infra circa solutionem secundi : *Lex (inquit) pertinet ad actum rationis practice , tanquam ejus dictamen & verbum practicum .*

21. Id etiam colligitur ex D. Thoma hic art. 1. ad 2. ubi ait quod sicut in operationibus externis est distinguere operationem & operatum per ipsam , sicut & diffinitum ab & diffinitione distinguitur ; ita in actibus intellectus tam practici , quam speculativi distinguuntur actio & terminus productus per illam , ut in intellectu speculativo terminus primæ operationis est definitio , secundæ verò est enuntiatio , & tertiæ argumentatio : in practico autem sunt propositiones & dictamina practica , quæ fiunt per actiones practicas intellectuales , de quorum numero est lex , quæ est quoddam constitutum per actum rationis , nimirum quoddam dictamen practicum , seu verbum dictatum per actum imperii .

22. Ratio etiam id suadet : Lex enim habet se ad intellectum & ejus actum , sicut idea se habet ad intellectum artificis & artem , utraque enim est mensura , regula , & exemplar ; illa quidem morum , ista verò rerum per artem faciendarum : Sed ideo est terminus mediæ artis in intellectu productus : Ergo & lex erit terminus medio imperio productus , & verbum practicum illius .

23. Confirmatur : Lex est in intellectu Principis non tantum subjective , sed etiam objective , tanquam cognitum in cognoscente , Princeps enim dum legem profert , ad eam attendit , & ipsam cognoscit : Ergo non est actus intellectus practici , sed potius ipsum verbum practicum , & terminus conceptionis practice , & imperii , quo Princeps subditos ordinat ad aliquid faciendum .

ARTICULUS II.

Virum de ratione legis sit , quod ad commune bonum ordinetur , quod sit perpetua , & quod pro communitate feratur ?

§. I.

Triplici conclusione hæc triplex difficultas resolvitur .

24. Dico primò : De ratione legis est , quod sit propter bonum commune . Ita docuit Pla-

A to lib. 1. de legibus , ubi ait , *leges condendas esse publicas pacis gratiâ , & Cicero , qui similiter lib. 1. de legibus dicit constituendas esse leges publicas salutis causâ .* Idem docet Iudorus lib. 5. Etymologiarum , ubi ait quod *lex est nullo privato commodo , sed pro communi utilitate civium conscripta , juxta illud duodecim Tabularum , Salus populi , suprema lex esto .* Item S. Basilius homil. 12. in principium Proverbiorum , non longè ab initio , dixit leges debere esse ad consequendum in communi bono utilitatem , & non ad privata commoda respicientes . Ibidemque addit , in hoc tyrannum à Rege differre , quod ille sua ipsius quomodocumque & undecumque respicit , ac tucur ; hic subditis consulere tantum querit . Et Aristoteles 8. Ethic. cap. 10. initio : *Tyrannus (inquit) suam , Rex subditorum utilitatem spectat .* Denum omnes Theologi & Juristæ in eo conveniunt , de ratione & substantia legis esse , ut pro bono communi feratur . Unde lex naturalis tendit de se ad bonum commune totius naturæ humanæ ; leges divinæ positive , tendunt omnes ad Dei gloriam , & communem hominum utilitatem , juxta illud Isaia 51. *Lex à me exiit , & iudicium meum in lucem populorum requiescet .* Leges quoque humanæ , tam civiles , quam Ecclesiasticæ , referuntur res ipsæ & omnino referri debent ad bonum commune , & ad illud esse utiles ; alioquin feruntur invalidæ ,

B & verè leges non sunt ; nam potestas ferendi leges non est data hominibus , sive à Deo , sive à Republica , nisi propter bonum commune . Eandem veritatem demonstrat S. Thomas hic art. 2. duplici ratione . Prima sic breviter ac perspicue à Conrado proponitur : *Lex est in intellectu practico circa illa quæ sunt ad finem : Ergo debet reduci & regulari per prima principia intellectus practici : Sed primum principium in practico est ultimus finis & beatitudo : Ergo lex omnis regulari debet & reduci ad ultimum finem seu beatitudinem , quæ est commune bonum ; Unde lex naturalis ordinatur ad beatitudinem naturalem , quæ est bonum commune sibi proportionatum ; lex verò supernaturalis , ad beatitudinem supernaturalem ; civilis autem ordinat cives in beatitudinem politicam civitatis aut regni , quæ est bonum sibi proportionatum , maximeque in tranquillitate & pace Republicæ consistit .*

C Dices contra hæc rationem : *Lex essentialiter pertinet ad intellectum , ut articulo præcedenti ostendimus : Ergo non respicit bonum commune ut ultimum finem .* Consequentia videtur manifesta , ultimus enim finis non respicitur nisi à voluntate , cum sit ejus objectum . Respondeo , concessio Antecedente , distinguendo Consequens : *Non respicit ultimum finem , sub ratione boni , concedo , sic enim pertinet ad voluntatem .* Sub ratione veri , diligendo scilicet & imperando in ordine ad illud , nego consequentiam , hoc enim proprium est intellectus .

25. Secunda ratio D. Thomæ est : *Lex ordinat hominem ad debitum finem illius : Sed debitus finis hominis est felicitas seu bonum commune : Ergo lex essentialiter respicit bonum commune .* Major constat ex ratione præcedenti , Minor sic probatur à D. Thoma . *Qualibet pars ex natura sua ordinatur ad totum , sicut imperfectum ad perfectum : Sed homo est pars totius communitatis perfectæ : Ergo per se ordinatur ad totam communitatem : At hæc tota communitas*

26. 27. tas

27. tas